

Verdensarvsenter for bergkunst – Alta Museum

Skogskjøtselsrapport 2025

Rune Normann

Seksjon for bergkunst og verdensarv

November 2025

**ALTA
MUSEUM**

World Heritage
Rock Art Centre

Innledning

De siste årene har VAM gjort aktive valg som gjelder natur og naturskjøtsel i Hjemmeluft. Vi ønsker å ikke være en passiv forvalter av 430 mål med natur og kulturmiljø, men ønsker å bidra til å motvirke verdens natur- og artstap, og med det gjøre alt vi kan for å hjelpe til med å nå FNs bærekraftsmål 11 og 15, *samtidig* som vi ivaretar bergkunsten etter beste praksis. Vårt arbeide med naturskjøtsel har ledet oss inn i samtaler og befaringer med biologer og økologer som har hjulpet oss å forstå hva som er en god tilnærming til dette, og i 2025 mener vi at vi har landet på en tilnærming som vi lede til et Hjemmeluft som både er artsrikt, velpleid, trygt og spennende. Og alt dette oppnår vi samtidig som bergkunsten og kulturmiljøet blir ivaretatt i henhold til beste praksis.

Årets arbeid har blitt utført av Rune Normann, Geir Ivar Johansen, Roald Bjøru, Thomas Lindstad Nordby og Kai Øines.

Naturtyper

Årets sesong økte vår kunnskap om naturskjøtsel. Artsmangfold er et viktig prinsipp å følge, men det kan i praksis bli for ressurskrevende. Etter en befarings med Sállir Natur lærte vi at en mer pragmatisk og kanskje formålstjenlig tilnærming er å tenke naturtyper fremfor artsrikdom, fordi naturtyper er enklere å forholde seg til/skape/vedlikeholde, og fordi naturtyper fører med seg særegne arter. Hjemmeluft er gammel slåttemark og beitemark. Kan vi gjenskape disse naturtypene? I dag har Hjemmeluft gjengrodd beitemark og gjengrodd slåttemark på grunn av områdets historikk og bruk de siste 50 år. Vi har i år tatt dette på alvor og introdusert beitedyr til området igjen. Dette vil på lang sikt revitalisere beitemarkene, hjelpe oss med å skjøtte et større område, og ikke minst bidra til økt arts- og naturmangfold i Hjemmeluft. På grunn av vernestatusen er slåttemark urealistisk å gjenskape, men gitt at området vil være verna i all overskuelig fremtid kan vi forsøke på svært lang sikt ha som mål å legge til rette for naturskog (skog med trær i ulike aldre inkludert en del dødt materiale) i deler av Hjemmeluft, side om side med beitemark, og åpent landskap rundt bergkunsten (ubestemt naturtype). Dette vil skape en god artsrikdom i området, bidra til sikker ferdsel for besøkende og sikre en god naturopplevelse i tillegg til kulturopplevelsen de får i et spektakulært verdensarvområde.

Skogskjøtsel

Etter mange tilbakemeldinger om at området «gror igjen», samt et økologisk perspektiv om at vi bør fokusere på naturtyper fremfor arts- og naturmangfold, har vi i år vært mer handlekraftig i skogskjøtselen, og det vil vi fortsette med i de kommende år. Resultatet er at vi i flere områder har tatt bort mye underskog, og en god del større trær. Delvis fordi vi ønsker mer lys og åpenhet i området, og delvis for å gjøre bergkunsten mindre påvirket av skygge da godt lys er avgjørende for å se bergkunsten, og er viktig for hvilke vekster som vil kunne etablere seg på berget.

Vi har også gjennomført motorsagkurs for 4 av våre ansatte i år. Det er nødvendig for at flere skal kunne bidra til skogskjøtselen, og med et mildere klima og økt vekst i området ser det ut til å bli mer og mer nødvendig. At flere kan drive skogskjøtsel gjør også virksomheten mindre sårbar for å miste kompetanse for denne typen arbeid.

6 større og 3 mindre områder har blitt tynnet ut. Bergbukten (Askeladden ID 18427-1 til 14) ble åpnet ganske mye, med samtlige løvtrær og småtrær fjerna.

Dette gjør både utsikten og bergkunsten mer tilgjengelig. Også Ole Pedersen 11 (Askeladden ID 28486-12, 15 og 16) har blitt åpnet en god del, og omtrent 10-15 bjørk ble fjernet. Knut Helskogs plass har god utsikt mot sjøen, men vi har begynt arbeidet med å åpne utsikten også mot museet. Dette ble vi ikke ferdig med i år, men fikk tatt omtrent 20-25 trær.

Årsaken til at vi har kunne ha et ganske høyt tempo på arbeidet i år er fordi vi i år har tilstrekkelig med verktøy for å gjøre jobben effektivt. Med en elektrisk tralle for å frakte bort trestammer, og en fliskutter til greiner og mindre trær har én person kunnet gjøre mye mer skogsarbeid på mye kortere tid. I tillegg har vi produsert en del flis, og vi har med det eksperimentert med å spre det ut i terrenget for å se hvor raskt det forsvinner, og å legge det i tykke lag langs gangveien, for å se om det holder vegetasjonen nede. Sistnevnte med hensikt å minimere behovet for vegetasjonspleie langs gangveien. Effekten av dette ser vi ikke før tidligst sensommeren 2026.

Vi har hatt flere rotvelt både i 2024 og i 2025, men ingen har skadet bergkunsten (eller avslørt ny bergkunst). To av disse rotveltene ble i år fjernet, nemlig ved Ole Pedersen 17 (Askeladden ID 28486-20) og Bergbukten 4A (Askeladden ID 18427-5). Rotvelten ved Bergheim 6 (Askeladden ID 68067-7) lot vi ligge da den ikke utgjorde et problem for verken bergkunsten eller området, men heller kan bidra til arter som trives i død ved.

Figur 1: Med my fliskutter er opprydding etter skogsarbeid svært mye enklere og mer effektivt. Vi slipper sjenerende kvisthauger i området, og vi kan utnytte flisa ved behov. I år testet vi blant annet ut markdekke langs gangveien. Foto. R. Normann.

Totalt har vi skjøttet omtrent 4,7 mål med skog innenfor verdensarvområdet, og sauene har beita på et avsatt område på omtrent 16,2 mål. Beiteområdet vil bli avsatt til beite også de kommende år.

Vedlagt kart viser skog som er skjøttet (rød) og beiteområde for sau (grønn). Tallene inkluderer ikke lusing og små trær tatt i umiddelbar nærhet til bergkunsten (se egen rapport). I tillegg har vi engasjert Alut for å fjerne en gammel strømlledning som har strukket seg fra Vik-tomta til Olufsentunet, og stolpene står for tur.

Figur 2: De røde feltene viser hvor vi har tatt en del skog. Det grønne feltet viser beitemarken til sauene. Transfarelv er innfelt i den blå ruta. Kart: Kartverket. Bearbeidet av R. Normann.

Figur 3: Et tre truet feltet Transforelv 4 (Askeladden ID: 101462) og måtte fjernes. Det ble samtidig ryddet andre trær som sto i fare for å falle mot bergflaten. Foto: Eirik H. Røe og R. Normann.

Oppsummering

Etter innspill fra fagfolk er det lite til ingen hensikt å forsøke å skape et artsrikt område uten at man tar hensyn til naturtyper. Vi må i de kommende år bestemme oss for hvordan vi vil bruke området, og dette valget vil resultere i én eller flere naturtyper som i seg selv vil bidra til vekstforhold for særegne arter. Derfor har vi i år prioritert å sette inn sauer i et avgrensa område (for å skape beitemark), vi har tynnet ut en del skog i enkelte områder for å skape utsikt, oversikt og for å gi mer lys til skogbunnen, og vi har bestemt at enkelte områder ikke røres slik at naturen fortsatt kan utvikle seg med minimal påvirkning fra oss. Hvilken naturtype sistnevnte vil bli er usikkert og ikke gjenstand for diskusjon per i dag.